

Kwaliteitskaart Gedrag

Inleiding

De wijze waarop leerkrachten, leerlingen en ouders met elkaar omgaan bepaalt in grote mate de sfeer op school. Wij vinden het een voorwaarde dat kinderen zich op school veilig en geborgen voelen. Een goede sfeer en de prettige omgang met elkaar, ontstaat niet vanzelf. Dat vergt van ons een professionele en positieve houding. De leerkrachten zijn zich bewust van hun grondhouding en hebben aandacht voor alle leerlingen (preventief) en in het bijzonder voor leerlingen die opvallen. Op school willen we werken in een positief pedagogisch klimaat, waarin kinderen zichzelf willen ontwikkelen, gekenmerkt doordat de leerkrachten bijdragen aan de drie basisbehoeften van kinderen:

- Relatie: de behoefte aan een goede kwalitatieve relatie met de ander
- Competentie: het ervaren van dingen zelf te kunnen
- Autonomie: de behoefte aan dingen zelf te mogen doen

Deze Kwaliteitskaart Gedrag kan ons helpen om dagelijks vanuit die professionele en positieve houding het beste uit kinderen te halen.

Wij hechten waarde aan een goede samenwerking met ouders. Een heldere en duidelijke communicatie is daarin noodzakelijk. Gedragsproblemen voorkomen en/of adequaat op gedragsproblemen in spelen bij kinderen kan alleen maar succesvol zijn als school en ouders daarin samen optrekken.

Inhoudsopgave

- 1 Visie**
 - 1.1 Normen, waarden en gedrag
 - 1.2 Maatregelen
 - 1.3 Schoolafspraken
- 2 Sociaal emotioneel leren**
 - 2.1 Interactiewijzer jong kind
 - 2.2 Methode Kwink
 - 2.3 Gouden en Zilveren Weken
 - 2.4 Oplossingsgericht werken
 - 2.4.1 Maatjeswerk
 - 2.4.2 Competenties leerkracht
- 3 Planmatig handelen**
 - 3.1 Handelingsadviezen
- 4 Passend onderwijs**
 - 4.1 Gedragsspecialist
 - 4.2 Ouderbetrokkenheid
- 5 Pesten**
 - 5.1 Steungroep en Herstelaanpak
- 6 Time out, schorsing en verwijderen**
- 7 Bijlagen**

Bijlage 1: Veiligheidsenquête 2018-2019

Bijlage 2: Steungroep aanpak

Bijlage 3: No Blame stappen & fases

Bijlage 4: Formulier handelingsadviezen

1. Visie

We werken op deze school vanuit de kernwaarden: positiviteit, veiligheid, empathie, betrokkenheid en vertrouwen.

Je bent als leerkracht een belangrijke speler in het uitdragen van deze kernwaarden en het ontstaan van een hechte en bovenal veilige groep.

De interactie tussen jou en de leerlingen is het goud dat je in handen hebt.

We scheppen voor de kinderen een klimaat waarin kinderen zich kunnen ontwikkelen vanuit een gevoel van veiligheid en vertrouwen. Het leefklimaat kan het leerklimaat positief of negatief beïnvloeden. In de piramide van Maslow zijn de behoeften van de kinderen om zich goed te kunnen ontwikkelen weergegeven:

We zetten in op een positief klassenklimaat en maken daarbij o.a. gebruik van de 22 tips en interventiestrategieën. De leerkracht heeft zich de verschillende interventies eigen gemaakt en past ze toe in de groep. Hij kan verwoorden welke interventies hij inzet. We corrigeren van dichtbij en complimenteren van veraf.

Aanspreekkladder

- Groeten, oogcontact maken, mee oplopen;
- Ernaast gaan zitten, erbij betrekken;
- Belangstellend aandacht geven;
- Iets samen doen of plannen;
- Een compliment geven;
- Open vragen stellen;
- Vrij discussiëren;
- Samen oplossen;
- Kritiek geven;
- Ho zeggen;
- Halt zeggen;
- Hier jij!

1.1 Normen, waarden en gedrag

Onderwijs wordt gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van school en ouders. Om goed onderwijs te kunnen bieden is het belangrijk dat teamleden, ouders en leerlingen respect voor elkaar hebben, open en eerlijk met elkaar communiceren en vertrouwen in elkaar hebben. Hiertoe hebben wij schoolregels opgesteld, die voortkomen uit de methode Kwink. Dit is de basis voor een goed en veilig pedagogisch klimaat. Iedereen, onder wie de teamleden, leerlingen, ouders en anderen wordt geacht zich aan deze regels te houden. Maar ook dat zij zich hiervoor verantwoordelijk voelen en elkaar erop aan spreken.

1.2 Maatregelen

Wanneer teamleden, leerlingen, ouders en anderen zich niet aan de gedragsregels houden kunnen maatregelen worden genomen. De maatregelen naar leerlingen staan in dit protocol nader beschreven. Teamleden dienen professioneel te werken en te handelen. Bij overtreding van de gedragsregels worden de teamleden aangesproken op hun verantwoordelijkheden in relatie tot hun taak en/of functie. Ouders/verzorgers, die de gedragsregels (o.a. door fysiek en/of verbaal geweld) overtreden in en nabij de school, worden hierop aangesproken door de directie. Indien de communicatie met de ouders niet meer open, opbouwend en constructief kan plaatsvinden, wordt de communicatie gestaakt (afkoelperiode) en uitgesteld tot een later moment. Wanneer er geen vertrouwen is voor een open, opbouwende en constructieve communicatie tussen ouders (kinderen) en de school, dan adviseert de directie de ouders/verzorgers een andere school voor hun kind te kiezen. (Zie ook: Veiligheidsplan/ Protocol Calamiteiten/ Protocol Agressie en geweld en Protocol Veilig klimaat).

1.3 Schoolafspraken

We hebben aandacht voor positief gedrag. Leerlingen vertonen dagelijks veel positief gedrag. We leggen de nadruk op het belonen van goed gedrag. We formuleren onze school- en klassenafspraken positief en beschrijven het gewenste gedrag. Als leerkracht zijn we ons ervan bewust dat we in deze een voorbeeldfunctie hebben.

De afspraken zijn bedoeld om duidelijkheid te scheppen in wederzijdse verwachtingen en waar je ook op aangesproken dient te worden als men zich daar niet aan houdt.

De volgende schoolafspraken gelden voor onderbouw- middenbouw en bovenbouw. Wij dragen deze uit vanuit onze kernwaarden.

Algemeen

- De leerlingen mogen vanaf 8:20 uur naar binnen en wachten tot een leerkracht de deur open doet.
- De leerkracht begroet de leerlingen om 8:20 uur bij het lokaal.
- De leerlingen lopen door de gang en praten op een rustige toon.
- Ambulant personeel staat tijdens de inloop in de gang of bij de deur om de leerlingen te begroeten.
- Lokalen en gangen zijn overzichtelijk en opgeruimd.
- We spreken onze verwachtingen op een positieve manier uit naar de leerlingen.
- In de Gouden en Zilveren weken bespreken we de schoolafspraken en regels omtrent toiletgebruik.
- Leerlingen gaan zorgvuldig om met materialen.
- Tijdens de gouden en zilveren weken ben je zoveel mogelijk buiten met je groep.

Onderbouw

- Leerlingen lopen samen met de leerkracht naar buiten en naar binnen.
- Aan het einde van de dag is het leerplein netjes en opgeruimd.
- Leerlingen spelen op de leerplek die ze vooraf gekozen hebben.
- Stemgebruik in de gangen en op het leerplein is gematigd.
- De achteringang wordt door een leerkracht om 8:20 uur open gedaan.
- Leerkrachten lopen aan het einde van de dag met de leerlingen mee naar buiten.

Middenbouw en bovenbouw

- Leerlingen werken zoveel mogelijk in hun eigen lokaal
- Werkplekken op de gang zo dicht mogelijk bij het eigen lokaal. De leerkracht heeft zicht op de leerlingen.
- Leerlingen komen niet ongevraagd in de magazijnen en kantoren.
- Je gaat naar het toilet voor of na de pauze, zodat je in de groep bent tijdens de instructie.
- De leerkrachten lopen rondes op het Avontuurland en zijn benaderbaar voor leerlingen. Voor de zichtbaarheid dragen ze een geel hesje.
- Leerkrachten sluiten de dag klassikaal af en wensen de leerlingen bij de deur van het lokaal nog een fijne dag (of iets anders)
- Ambulante mensen staan in de gangen en één leerkracht bij de fietsenstalling (Poort).

Naast de algemene schoolafspraken werken wij gedurende het schooljaar volgens de gedragsafspraken uit de methode Kwink.

Aanvullend worden aan het begin van het jaar in elke groep door de leerlingen in overleg met de leerkracht groepsafspraken opgesteld. Deze afspraken zijn positief verwoord en hangen goed zichtbaar in de klas.

2. Sociaal-emotioneel leren

In alle groepen wordt de methode Kwink gebruikt voor de lessen sociaal-emotioneel leren.

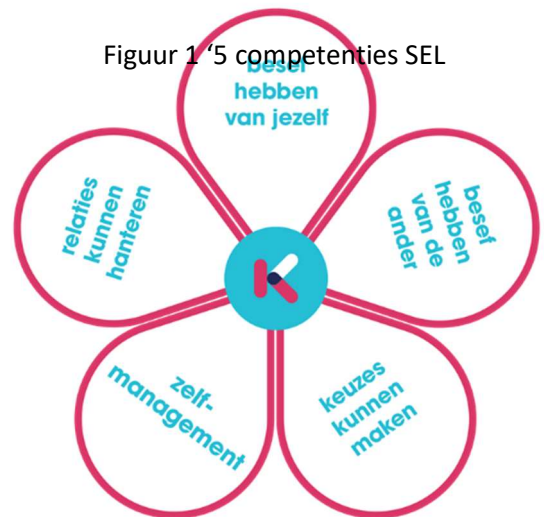
2.2 De methode Kwink

Kwink is een online-methode voor Sociaal-Emotioneel Leren (SEL). De methode heeft ook lessen in Burgerschap en Mediawijsheid. Het is een doordacht programma, gebaseerd op de laatste wetenschappelijke inzichten. De methode is geïnspireerd op het boek 'Groepsplan Gedrag werken aan passend onderwijs' van dr. Kees van Overveld.

Kwink is een methode die preventief werkt. Veel gedragsproblemen zijn door het aanbieden van goed onderwijs te voorkomen. Preventief is daarbij het sleutelwoord. Onderzoek bevestigt dat preventie vele malen effectiever en daardoor ook goedkoper is dan achteraf (curatief) repareren. De methode leert positief gedrag aan en voorkomt zo in veel gevallen onnodige 'reparatie' achteraf. Waarom kiezen wij voor de methode Kwink:

- Voorkomt verstorend gedrag en pesten
- Kent een preventieve aanpak voor de hele groep
- Zorgt voor een sociaal veilige groep
- Biedt iedere les unieke filmpjes
- Vergroot de emotiewoordenschat
- Verhoogt de leeropbrengsten
- Werkt met vijf bewezen gedragscompetenties
- Voldoet aan de wet Sociale Veiligheid
- Is leuk!

Figuur 1 '5 competenties SEL

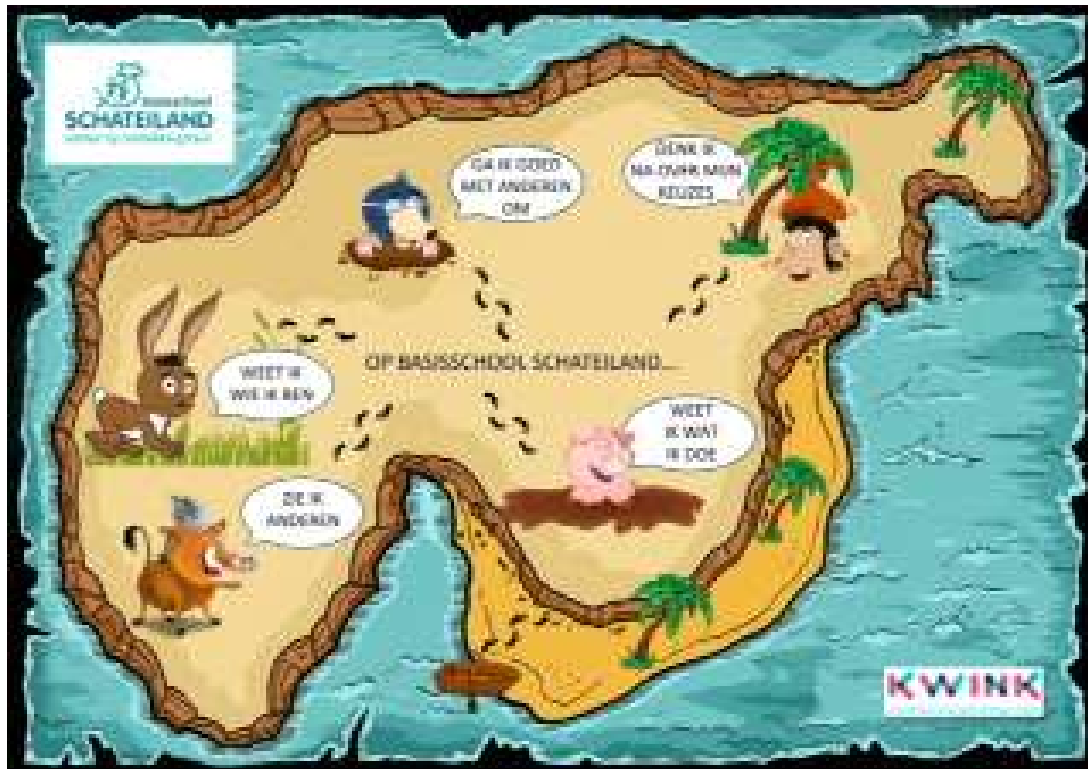

Emotiewoordenschat

Vanaf groep 1 worden emoties in de vorm van emoticons aangeboden. De woordenschat wordt door de basisschool heen aangevuld met nieuwe woorden. Tijdens de les worden een aantal emoties besproken, die ook zichtbaar in de klas worden gehangen. Alle woorden worden meerdere keren aangeboden.

De vijf sociale competenties zijn op ons (schat) Eiland zichtbaar gemaakt. We hebben daarbij gebruikt gemaakt van de dieren die regelmatig terug komen tijdens de lessen van Kwink. Op deze manier maken we leerlingen en ouders bewust van onze manier van werken en hoe we met elkaar om willen gaan.

Figuur 2 'Kwink op BS Schateiland'

2.3 Gouden en Zilveren Weken

Een goed begin is het halve werk! Deze uitdrukking is in het bijzonder van toepassing op de groepsvorming en verwoordt in één keer het doel van de Gouden Weken (Bijleveld, 2011). De Gouden Weken gaan direct na de zomervakantie van start en duren twee weken. Na de kerstvakantie kunnen de interventies opnieuw ingezet worden (Zilveren Weken).

Wanneer er tussentijds een nieuwe leerling instroomt of er is een wisseling van leerkracht zetten we ook in op groepsverbindende activiteiten.

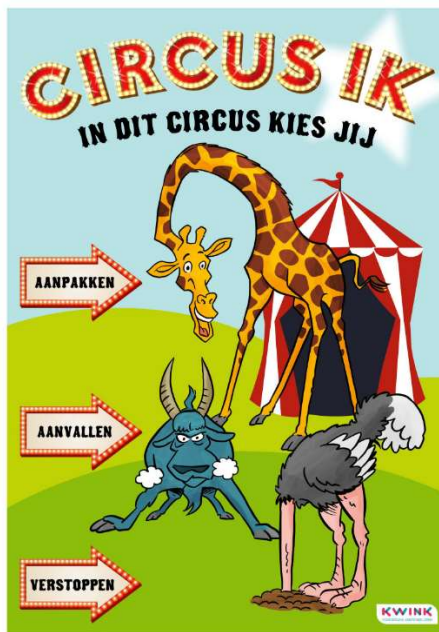
Tijdens deze weken staan de volgende interventies centraal:

1. Groepsverbindende activiteiten (b.v. energizers, coöperatieve leervormen)
2. Bespreken van de Schatkaart met de 5 competenties
3. Kwinklessen
4. Kennismakingsgesprekken met leerlingen en ouders/verzorgers.
5. Zelf geformuleerde, positieve groepsafspraken
6. Voorbeeldgedrag van de leerkracht. Leerkrachten zijn zich hiervan bewust en werken actief aan hun functie als rolmodel.

Hoe wordt er door de leerkrachten gewerkt:

- Er wordt één Kwinkles per twee weken gegeven
- In die tijd staat er één lesdoel schoolbreed centraal. Ter ondersteuning en ter transitie wordt er gebruik gemaakt van Kwinkslagen, die elk jaar terugkomen.
- De leerkracht is bekend met de verschillende fasen van groepsvorming (forming, storming, norming, performing) en weet hoe hij deze positief kan beïnvloeden.
- Door verschillende interventies op groeps- en schoolniveau in te zetten aan het begin van het schooljaar ontstaat een positieve groep.
- De leerkracht is zich bewust van zijn/ haar eigen rol bij de groepsvorming. Ze is pro-actief en is in staat om op een constructieve wijze groepsprocessen te begeleiden waarbij hij/ zij speciaal een positieve relatie weet aan te gaan met 'risicoleerlingen'.
- Er is onderlinge afstemming in de werkwijze en de activiteiten tijdens de Gouden Weken op groeps- en schoolniveau.
- Ouders worden betrokken bij het sociaal emotioneel leren d.m.v. de nieuwsbrief, de koelkastposter en de kwinkslagen die horen bij de methode Kwink. In de flessenpost wordt hier aandacht aan geschonken.
- De leerkracht maakt gebruik van coöperatieve werkvormen, ook tijdens de reken- en taallessen in deze weken (Bijleveld, 2011).

Circus IK

Kinderen kunnen op drie manieren een probleem oplossen: proactief, agressief of passief. Binnen Kwink koppelen we aan die oplossingswijzen drie werkwoorden: aanpakken-aanvallen-verstoppen.

Gebruik de termen op een correcte wijze Het is van belang om de begrippen aanpakken, aanvallen en verstoppen op de juiste wijze te gebruiken. De termen zeggen iets over het gedrag dat het kind op dat moment laat zien, niet over het kind zelf. Zo spreken we in de onder- en middenbouw altijd op de volgende manier: je **doet** als giraf en niet nu ben of lijkt je net giraf.

Gedurende het schooljaar vinden klassenbezoeken plaats. De gedragsspecialisten zijn verbonden aan alle groepen en assisteren daar waar nodig.

2.4 *Oplossingsgericht werken*

We werken bij de aanpak van gedragsproblemen volgens de oplossingsgerichte benadering, dit is een positieve manier van werken. De focus ligt op de toekomst en wat al goed gaat. De wens is het vertrekpunt en niet het probleem. Door oplossingsgerichte vragen (Bannink, 2007) te stellen, laten we de kinderen hun eigen oplossingen bedenken.

- De oplossing staat centraal => er wordt een gewenste toekomst beschreven. Hierbij maakt een leraar vooral duidelijk welke omgeving hij wél wil zien (veilige en sociale omgeving) in plaats van te beschrijven wat onwenselijk is en dat de groep daar vooral van weg moet blijven.
- Inzien wat succesvol was in het verleden => gebruikservaringen uit de groep. Wat heeft gewerkt?
- Als iets werkt, doe er meer van => de oplossingsgerichte methode gaat uit van kleine stapjes. Uitbouwen wat werkt en daar steeds meer van doen.
- Als iets niet werkt, stop ermee => het klinkt eenvoudig, toch wordt in het onderwijs vaak te langdurig doorgegaan met interventies die niet blijken te werken (Bannink, 2007).
 - De leerkracht weet de verschillen tussen een probleemgerichte aanpak en een oplossingsgerichte aanpak.
 - De leerkracht is in staat een oplossingsgericht gesprek met een leerling te voeren.
 - Hij/ zij kan daarbij problemen vertalen naar vaardigheden en maakt daarbij gebruik van de schaalvraag.

Vaardigheden die horen bij een oplossingsgerichte benadering zijn:

- Inhoudelijke informatie regelmatig samenvatten
- Moedig aan tot doorvertellen (verbaal en non-verbaal)
- Verwerf mandaat
- Complimenteer
- Stel oplossingsgerichte vragen
- Werk samen, geef niet jouw oplossing

7 wetten van de leerkracht:

1. Wat niet kan, dat kan niet
2. Kies iets dat wel kan
3. Selecteer 1 einddoel. De rest kan wachten
4. Vier alle tussenstappen die bereikt worden
5. Mislukkingen horen erbij
6. Mislukkingen leveren informatie op
7. Wees trots op wat vanzelf goed gaat

2.4.1 Maatjeswerk

Om ons professioneel handelen te vergroten maken we op onze school onder andere gebruik van maatjeswerk. Maatjeswerk kan op verschillende niveaus plaatsvinden mede afhankelijk van de hulpvraag van de leerkracht of als aanbeveling van de lb'er of directie. Dat kan zijn van een klassenconsultatie door een collega als 'critical friend' tot aan het maatjeswerk in de vorm van klassenbezoeken waarbij de ene leerkracht de andere filmt en vervolgens samen bespreekt. Het tijdstip van de gesprekken kan bij voorkeur gekoppeld worden aan de uitslagen van de signaleringsinstrumenten. De kind factoren zijn dan in beeld gebracht. Door uit te gaan van de positieve psychologie wordt er meer gekeken naar wat leerlingen kunnen i.p.v. wat ze niet kunnen (minder richten op tekorten en meer op kwaliteiten). Voor het maatjeswerk betekent dit dat men in staat moet zijn om elkaar op een professionele manier feedback te geven en te ontvangen. De leerkracht is zelf verantwoordelijk voor het proces.

Het maatjeswerk

- Levert informatie op over het leerkrachtgedrag en met name over de interactie (denk ook aan de non-verbale communicatie) tussen de leerkracht en leerling(en).
- Vraagt reflectie op eigen communicatiepatronen door het bekijken van video-opnamen en het bespreken ervan met maatje en coach.
- Helpt bij het opsporen van blinde vlekken (Johari) geeft inzicht in de verschillende attributies (het toeschrijven van de oorzaken van gedrag aan interne of aan externe factoren) die men gebruikt.
- Vindt minimaal 1 keer per jaar plaats.

Waar mogelijk zullen leerkrachten gefaciliteerd worden in het maatjeswerk of het kan een onderdeel zijn van nascholing van een leerkracht. Terugkoppeling van het maatjeswerk vindt plaats in het functioneringsgesprek.

2.4.2 Competenties leerkracht

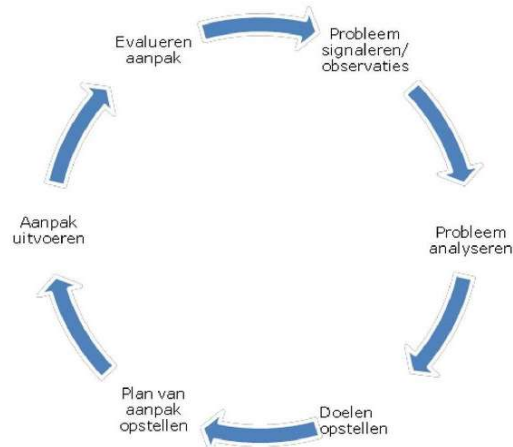
Kennis is essentieel, maar niet voldoende. Om te komen van zelfinzicht naar professioneel handelen heb je anderen nodig. De grondhouding van de leerkracht moet regelmatig onderwerp van gesprek zijn. Bijvoorbeeld hoe gaat iedereen om met gemaakte afspraken en met grensoverschrijdend gedrag?

Dat vraagt van ons:

- Kennis
- Reflectie; op eigen functioneren en handelen
- Experimenteren: willen en durven omgaan met alternatieve gedragingen
- Inzicht: zoeken naar grenzen en onmogelijkheden i.s.m. externe deskundigen
- Van zelfinzicht naar professioneel handelen (spiegelen bij bijv. Maatjeswerk)

3. Planmatig handelen

Cyclus van planmatig handelen in theorie

Figuur 3: Cyclus van planmatig handelen

Wat zijn de stappen van planmatig handelen?

- 1) Probleem signaleren
- 2) Probleem analyseren
- 3) Doelen opstellen
- 4) Handelingsplan opstellen
- 5) Handelingsplan uitvoeren
- 6) Evalueren en overdracht

Om adequaat in te spelen op gedragsproblemen is de cyclus van planmatig handelen het uitgangspunt (signaleren, analyseren, diagnosticeren, aanpak/ begeleiding en evaluatie). Hiermee moet voorkomen worden dat leerkrachten bij structurele gedragsproblemen direct handelen en via *trial and error* uitproberen wat werkt of niet werkt.

De leerkracht past de stappen van planmatig handelen toe. We gebruiken de volgende instrumenten om gedrag van leerlingen in beeld te brengen en te volgen:

- **Observaties.**
De observaties van de leerkracht spelen uiteraard een grote rol.
De groepen 1 en 2 maken gebruik van **Horeb**.
- **Sociogram.**
De groepen 3 t/m 8 nemen minimaal 2 keer per jaar een sociogram af, groep (1)/2 doet dat één keer per jaar (zie toetskalender). We gebruiken hiervoor 'sometics.com'. In samenspraak met de ib'er en/of gedragsspecialist kunnen vragen worden toegevoegd aan de afname.
- **Kwinklijsten**
Twee keer per jaar nemen wij de signaleringslijsten van Kwink af (zie toetskalender). Dit gebeurt in de groepen 3 t/m 8. Op deze lijst vullen de leerlingen in hoe 'Kwink' de leerkracht is. Dit gaat uit van de gedragscompetenties die bij de methode Kwink horen. De tweede lijst vult de leerkracht zelf in en laat zien of de groep een veilige en positieve groep is.

- De groepen 1 en 2 maken gebruik van de Interactiewijzer Jonge Kind. Poppie baasje (blauw), poppie tegen (groen), poppie verlegen (geel), poppie mee (rood).
- **DHH**
Het digitaal handelingsprotocol hoogbegaafdheid wordt ingevuld bij vermoeden van hoogbegaafdheid. De quickscan wordt in de groep 1, 3 en 5 ingevuld.
- **Veiligheidsenquête PO-Vensters**
Deze hebben betrekking op de gebieden welbevinden en veiligheid. Ook leerkrachtvaardigheden worden aan de leerlingen voorgelegd. Daarnaast worden ook bij leerkrachten en ouders een vragenlijst afgenomen omtrent sociale veiligheid. Deze vragenlijsten worden jaarlijks afgenomen en gekoppeld aan 'Scholen op de kaart'. Hier kun je de veiligheid op je eigen school vergelijken met andere scholen.
- **Tevredenheidsmeting PO- Vensters** via Sometics (extra). 1x per jaar vullen wij deze in ieder geval in (zie toetskalender). Daarnaast kan deze meting vaker worden ingezet door leerkrachten om de tevredenheid onder leerlingen (extra) te meten. Deze meting wordt vanaf groep 6 afgenomen.

3.1 Handelingsadviezen

Afhankelijk van de uitkomst, kan de leerkracht gebruik maken van handelingsadviezen. Na afname van een signaleringsinstrument kunnen er kinderen opvallen. Voor deze kinderen zijn handelingsadviezen bijgevoegd. In bijlage 4 staan de adviezen uitgewerkt. De leerkracht maakt een pedagogisch plan van aanpak en evalueert regelmatig. Waar nodig worden ouders hiervan op de hoogte gebracht. Tijdens de groepsbespreking is dit een vast punt wat besproken wordt.

4. Passend onderwijs

Passend onderwijs is alle kinderen op de juiste school. Dat betekent dat scholen ervoor verantwoordelijk zijn dat ieder kind onderwijs krijgt dat bij hem of haar past. Soms is dat op een speciale school. Maar steeds vaker kunnen kinderen in het regulier onderwijs blijven, al dan niet met ondersteuning op maat.

Dat zal meer vragen van de expertise en vaardigheden van de groepsleerkracht om deze groep leerlingen verantwoord te kunnen begeleiden in hun ontwikkeling. Leerkrachten zijn zich bewust geworden van de nadelen van het gebruik van labels in het onderwijs. Ze weten dat 'labeling' voornamelijk leidt tot het richten op de tekorten van de leerling. We willen ons juist richten op wat de leerling wel kan en de sterke kanten van leerlingen en ons daardoor laten leiden. Daarnaast is het belangrijk om te weten wat de specifieke onderwijsbehoefte/aanpak is van een leerling die gedragsproblemen vanuit een bepaalde stoornis vertoont.

Uiteindelijk moet het leiden tot een attitude-verandering bij de leerkracht, waarbij zelfreflectie erg belangrijk is. Dit moet zichtbaar zijn in het taalgebruik en de benadering van gedragsproblemen. Daarnaast dienen we ook grenzen aan te geven. Dit voor ieders bescherming.

Een vuistregel daarbij is dat de veiligheid niet in het geding mag komen. Uiteraard dient het didactische proces structureel niet onderbroken te mogen worden. De mogelijkheden die wij als school kunnen bieden staan nader omschreven in het schoolondersteuningsprofiel.

4.1 Gedragsspecialist

We hebben op school twee opgeleide gedragsspecialisten. Deze leerkrachten zijn een aanspreekpunt voor de collega leerkrachten. Zij bieden ondersteuning en geven advies bij het omgaan met leerlingen met gedragsproblematiek. Zij werken op een oplossingsgerichte manier. Doel is dat leerkrachten zich bewust worden van hun eigen handelen in de klas en dat ze in staat zijn om aanpassingen te durven/kunnen verrichten binnen hun eigen klas. De gedragsspecialisten werken nauw samen met de ib'ers. Zij hebben regelmatig overleg. Voor een verdere uitwerking zie taakomschrijving.

In schooljaar 2021-2022 zal 1 gedragsspecialist en de ib'er de cursus 'Teken je gesprek' volgen. Zodat er ook hulp ingezet kan worden voor het individuele kind.

4.2 Ouderbetrokkenheid

We voelen ons samen met de ouders verantwoordelijk voor de opvoeding en ontwikkeling van de kinderen, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Onze relatie met de ouders is gebaseerd op wederzijds respect en vertrouwen. Door een goede communicatie en samenwerking versterken we elkaars bijdrage aan de opvoeding en de ontwikkeling van de kinderen en als dat nodig is geven we grenzen aan. We verwachten van ouders onderwijsondersteunend gedrag.

Het gezin en de omgeving zijn factoren die kansen en belemmeringen vormen voor mogelijke gedragsproblemen bij kinderen. Met name de belemmeringen zien we de laatste jaren toenemen. Enkele factoren die van invloed zouden kunnen zijn en waar we rekening mee moeten houden zijn:

- diversiteit van sociale milieus
- hoeveelheid van gebroken gezinnen / één oudergezinnen
- invloed en opkomst van de sociale media
- een snel veranderende maatschappij waarbij vaste waarden en normen niet meer een vanzelfsprekendheid zijn.

Willen wij kinderen kansrijk laten opgroeien en zich kunnen laten ontwikkelen in een evenwichtige omgeving zullen we dat samen met de ouders moeten doen. Dat betekent concreet dat we regelmatig met ouders in gesprek gaan. Dit kan zijn tijdens de door het jaar heen geplande contactmomenten zoals de kennismakingsgesprekken, voortgangs- en adviesgesprekken. Daarnaast kan een ouder of een leerkracht tussendoor gesprekken plannen om zaken te bespreken.

Figuur 3 'Passend Onderwijs'

5. Pesten

Gedurende het gehele schooljaar werken we structureel aan gedragsverwachtingen en het voorkomen van onveilige situaties. Aan het begin van het schooljaar stellen we samen met de kinderen klassenafspraken op die een veilig pedagogisch klimaat nastreven. Ook wordt er gebruik gemaakt van een volgsysteem voor sociaal-emotionele ontwikkeling. Op school zijn er twee pest coördinatoren, die aan het begin van elk schooljaar aan ouders en kinderen worden voorgesteld. Dit zijn tevens de gedragsspecialisten.

5.1 Steungroep en Herstel-aanpak (No Blame)

Bij het bestrijden van pesten gaat de school uit van de Steungroep en Herstel-aanpak. Het is de algemene verantwoordelijkheid van de school dat zij pestgedrag direct en gericht oppakt. Dit houdt in, direct steun bieden aan het kind dat gepest wordt.

De Steungroepaanpak, ook wel bekend als de No Blame methode, is een oplossingsgerichte manier om in een tijdsbestek van dagen tot weken het pesten te stoppen.

Binnen de steungroepaanpak zijn er 4 specifieke uitgangspunten:

1. Straffen helpt niet
2. Het slachtoffer kan zelf niets doen
3. De verantwoordelijkheid ligt bij de groep
4. Etikettering vermijden (pester, meeloper, gepeste enz.)

➔ Rondom een kind dat zich niet prettig voelt in de groep of op school, wordt een steungroep van klasgenoten gevormd. Dit gaat in samenspraak met de betreffende leerling en zijn of haar ouders (Bijleveld, 2014).

Het informeren van ouders over het gekozen traject doen we nog voordat we starten. Het is voor ons van groot belang snel, zorgvuldig en transparant te handelen.

De Steungroepaanpak bestaat uit de volgende stappen (uitwerking zie bijlage 1):

1. Gesprek met het slachtoffer
2. De Steungroep samenstellen
3. Het probleem duidelijk maken
4. De verantwoordelijkheid delen
5. Brainstormen over ideeën
6. De verantwoordelijkheid verdelen en positief afsluiten
7. Evaluaties slachtoffer
8. Evaluaties individuele leden Steungroep (Bijleveld, 2014).

De Herstelaanpak is meer confronterend richting degene die pest. Deze aanpak wordt ingezet als er ondanks de inzet van de Steungroep toch wordt doorgegaan met pesten. Deze kinderen dienen meer verantwoordelijkheid voor hun gedrag te nemen. Dit gebeurt door een herstelplan te maken, waarbij de kinderen eventuele 'schade' herstellen en hun eigen gedrag bijstellen (Bijleveld, 2014).

Bij de Hestelaanpak hanteren we het volgende stappenplan:

1. Bereid het herstelgesprek voor met de gepeste
2. Laat het kind beslissen of het bij het herstelgesprek met de pester aanwezig wil zijn
3. Voer het herstelgesprek met de pester
4. De pester schrijft een herstelplan/ excuusbrief
5. Het plan en/of de excuusbrief wordt door de pester aan de gepeste voorgelezen
6. De gepeste bepaalt of de schade voldoende is hersteld
7. De ouders van de gepeste worden geïnformeerd over het incident en dat er een herstelplan is opgesteld
8. De ouders van de pester worden geïnformeerd over het incident en dat er een herstelplan is opgesteld
9. Het herstelplan wordt besproken met de ouders van de gepeste
10. Er worden minimaal 2 evaluatieafspraken op korte termijn ingepland met ouders en pester samen
11. Er worden minimaal 2 evaluatieafspraken op korte termijn ingepland met de gepeste
12. Bij uitblijven succes: strafmaatregel (Bijleveld, 2014).

6. Time out, schorsing en verwijderen

We hebben aandacht voor positief gedrag. Leerlingen vertonen dagelijks veel positief gedrag. We leggen de nadruk op het belonen van goed gedrag. Daarnaast zijn er regels en afspraken gemaakt om een kader aan te geven waar leerlingen, leerkrachten en ouders zich in bewegen. Ze zijn helpend en geven duidelijkheid. De school is een oefenplaats. Kinderen mogen 'fouten' maken. Onze taak is om de kinderen hierin zo goed mogelijk te begeleiden. In de meeste situaties is de leerkracht in staat om samen met de kinderen tot oplossingen te komen. Daarbij is dit gedragsprotocol en de manier van werken vanuit de methode Kwink leidend.

Indien nodig zal de leerkracht ouders informeren over datgene wat zich heeft afgespeeld. Ouders kunnen dan thuis ook hierover het gesprek voeren met hun zoon of dochter.

Mocht er iets zijn voorgevallen dat ernstig is, waarbij letsel en/of vernielingen heeft plaatsgevonden of veiligheid in het geding is, dan zal de leerkracht ook de directie informeren. Afhankelijk van het voorval, in dit geval incident, zal er actie worden ondernomen. Dat kan in eerste instantie zijn dat de ouders van desbetreffende leerling worden uitgenodigd voor een gesprek. Er kunnen/ zullen maatregelen worden genomen om herhaling te voorkomen. In veel gevallen gaat het hierbij om binnen de school te nemen maatregelen die passend zijn bij het voorval/ het incident dat heeft plaatsgevonden. Maatregelen betreffende kinderen hebben normaal gesproken een pedagogische functie.

Wanneer leerlingen, teamleden, ouders en anderen zich niet aan de gedragsregels binnen de school houden kunnen maatregelen worden genomen. In veel gevallen gaat het hierbij om binnen de school te nemen maatregelen die passend zijn voor het incident dat heeft plaats gevonden. Maatregelen betreffende kinderen hebben normaal gesproken een pedagogische functie. Wanneer gedragsregels in ernstige mate worden overschreden, kan het zijn dat maatregelen genomen dienen te worden die verder gaan dan een pedagogische maatregel. In dat geval treedt het protocol "gedrag, time out, schorsing en verwijdering" in werking.

Time-out is een maatregel die genomen wordt bij een ernstig incident. Schorsing is aan de orde wanneer de directie of het bevoegd gezag bij terugkerend ernstig wangedrag van leerling en/of ouders van mening zijn dat een formeel en indringend signaal gegeven dient te worden, om de ernst van het (herhaalde) wangedrag te onderstrepen. Dit is ook van toepassing indien de leerling in redelijkheid niet meer luistert naar zijn/haar leerkracht, de hulpouders of de directie van de school. Schorsing is tevens een aanwijzing aan ouders/ verzorgers dat bij herhaling een procedure tot verwijdering zal worden gestart. Schorsing kan plaatsvinden op grond van één incident. In dat geval dient het wel te gaan om een incident waarbij sprake is van extreem fysiek geweld naar anderen, extreme verbale agressie, extreme agressie naar goederen en voorwerpen, extreme agressie naar zichzelf.

Het onthouden van door de school noodzakelijk geachte zorg voor een leerling door de ouders/verzorgers, kan gezien worden als een daad van (ernstig) wangedrag ten opzichte van zowel de leerling als de school. Verwijdering is een maatregel bij zodanig terugkerend, ernstig wangedrag dat het bevoegd gezag concludeert dat de relatie tussen school en leerling (ouders) onherstelbaar is verstoord.

Voor de drie maatregelen geldt een binnen het KOE afgesproken protocol. Dit protocol is voor iedere ouder/ verzorger beschikbaar en is terug te vinden in de schoolgids of via de directie.

Bibliografie

- Bannink, F. (2006). *Oplossingsgerichte Vragen*. Amsterdam: Harcourt.
- Bijleveld, B. (2014). *Verbindend leiderschap in een uitdagende groep*. Eduforce.
- Horeweg, A. (2015). *Gedragsproblemen in de klas; in het basisonderwijs*. Houten: Lannoo.
- Overveld van, K. (2017). *SEL: Sociaal Emotioneel Leren*. Huizen: Pica.
- van Overveld, K. (2012). *Groepsplan Gedrag*. Huizen: Pica.

Bovenstaande boeken zijn aanwezig op school.

Deze kwaliteitskaart Gedrag is een onderdeel van het veiligheidsplan Basisschool Schateiland

7. Bijlagen

Bijlage 1 No Blame

1. Gesprek met leerling

- Een gespreksleider (volwassene, de leraar of een andere professional binnen de school) praat met de leerling die het moeilijk heeft op school. Dit gesprek is er op gericht om te kijken welke leerlingen in de supportgroep plaats kunnen nemen. De groep moet namelijk bestaan uit leerlingen met wie het kind problemen heeft en vrienden.
- Start het gesprek met smalltalk zodat de leerling op z'n gemak is. Vraag de leerling vervolgens of het geholpen wil worden. Door zijn instemming krijgt de interventie meer kracht.
- Om erachter te komen welke leerlingen in de interventiegroep plaats moeten nemen voert u een gesprekje waarbij het belangrijk is het woord pesten niet te laten vallen. Zie het volgende voorbeeld:

Leraar: *Ik zou graag van je willen weten wie jou zouden kunnen helpen. Met wie op school heb jij het niet zo gemakkelijk op dit moment?*

Sam: *Uh... ik weet eigenlijk niet...*

Leraar: *Maak je geen zorgen, ik hoef niet te weten hoe of wat, ik wil alleen weten wie zouden kunnen helpen.*

Sam: *Oké. Dat is Achmed...*

Leraar: *Goed, Achmed. [Schrijf de naam op] Sam: En Bram ook wel eens... Leraar: En Bram. [Schrijft de naam op]. Nog iemand?*

Sam: *Nee, alleen zij. Leraar: Oké, goed. Wie is er meestal nog meer bij als je het even moeilijk hebt?*

Sam: *Chris is er wel eens bij... en Erwin ook. Leraar: Oké, Chris en Erwin. Nog iemand?*

Sam: *Uh... Freek soms... en verder niemand.*

Leraar: *Oké, dat is ook genoeg.*

Als je duidelijk heeft welke leerlingen in de supportgroep kunnen plaatsnemen, vertelt u de leerling dat u de supportgroep gaat vragen of ze de leerlingen kunnen gaan helpen het leuker te maken op school.

2. Gesprek met supportgroep

De supportgroep bestaat uit vijf tot acht leerlingen. Het liefst een mix van jongens en meisjes. Je organiseert een bijeenkomst met deze leerlingen. Tijdens de bijeenkomst vertelt je dat ze belangrijk zijn om de leerling die het moeilijk heeft zich weer prettig te laten voelen op school. Tijdens de bijeenkomst prijs je vooral de voorstellen en ideeën waarmee de leerlingen komen. Probeer de bijeenkomst luchtig te houden. Alle ideeën zijn goed en de meest simpele ideeën zijn het meest krachtig. Spreek met de supportgroep af dat ze een week later hun ervaringen mogen rapporteren.

3. Gesprek met leerling (week later)

Een week later voert de gespreksleider opnieuw een gesprek met de leerling. Centraal staat de vraag wat er die week beter is gegaan. Alles wat de leerling zelf heeft gedaan om gelukkiger te worden wordt bekrachtigd. Vaak blijkt in dit gesprek dat het een stuk beter gaat met de leerling. Als er nog veel twijfels zijn, wordt een vervolgesprek gepland.

4. Gesprek met supportgroep (week later)

Een week later voert de gespreksleider ook weer een gesprek met de supportgroep. De supportgroep wordt bekrachtigd in wat ze doen. Zowel individueel als de hele groep. Het is belangrijk niet punt voor punt te controleren of leerlingen hebben waargemaakt wat ze hebben toegezegd.

5. Vervolg

De effecten van de supportgroep-aanpak zijn krachtig, daardoor is de interventie relatief kort. Vaak wordt er na de eerste twee gesprekken nog een derde gesprek gepland om ervoor te zorgen dat de gedragsverandering duurzaam wordt.

Waarom werkt deze aanpak zo goed? (Van pesten naar samenwerken p.92)

Leerlingen worden in deze aanpak gezien als volwaardige partners. Uit onderzoek blijkt dat leden van de supportgroep:

- Erin hebben toegestemd te helpen
- Weten dat hulp nodig is
- Verantwoordelijkheid kregen
- Een specifieke taak toegewezen kregen

Bovendien vergroot het werken als lid van een groep de kansen dat de afzonderlijke leden behulpzaam zijn, omdat:

- Hun suggesties door de groep overgenomen zijn
- Als een van de leden het voortouw neemt, de rest waarschijnlijk volgt
- Hun betrokkenheid openbaar is
- Het behoren tot een succesvolle groep de eigenwaarde vergroot
- Niet-ondersteunend gedrag voor de rest van de groep onaanvaardbaar is
- Wederzijdse afhankelijkheid win-winsituaties bevordert
- De groep als geheel beloond wordt met waardering voor behaald succes

Communicatieve vaardigheden:

Om de stappen effectief toe te passen, vergt van de leerkracht echter een aparte communicatieve vaardigheid en een speciale houding ten opzichte van de leerlingen. Omdat het bij deze aanpak belangrijk is geen deel van het probleem te worden en omdat je een beroep doet op de leerlingen om het probleem op te lossen, is juist die vaardigheid essentieel voor het slagen van deze aanpak.

1. Oplossingsgerichte gesprekstechnieken.
2. Open houding
3. Actief luisteren.
4. Vertrouwen geven, geruststellen.
5. Niet oordelend communiceren.
6. Een gesprek 'afblokken'.
7. Aanmoedigen.
8. Erkennend reageren en waarderen.
9. Doorvragen.
10. Ik-taal.

Bijlage 2 No Blame methode

De No Blame methode is een stappenplan om effectief en oplossingsgericht tegen pesten op te treden. Wat de No Blame methode bijzonder maakt, is dat het erin voorziet dat het pesten op een voor alle betrokkenen veilige manier wordt opgelost en dat het kinderen (en volwassenen) leert om op een andere manier om te gaan met conflicten.

Uitgangspunten:

1. Pesten is een groepsprobleem
2. Vergroten van het inlevingsvermogen
3. Gevoelens en niet de feiten staan centraal
4. Focus ligt op het oplossingsgerichte karakter

Vanaf welke leeftijd:

- Groep 5: doeltreffend
- Groep 3: zinvol.
Nadeel: gebrek aan empathie, gevoel voor verantwoordelijkheid en zelfreflectie.
Voordeel: jonge kinderen leren dat je problemen in een groep bespreekt.
Voordeel: ieder kan op zijn eigen manier helpen om problemen op te lossen.

Stappen en fases

Fase 1 De ondersteuningsgroep

- Negatieve gevoelens van de leerling staan centraal: de impact en het gevolg van pesten.
- Feiten aanhoren en deze vertalen in gevoelens.
- Vertrouwen krijgen en geven.
- Gevoelens laten uitdrukken in tekening of schrijfsel.
- Verhaal samenvatten; heb ik het goed begrepen dat....
- Schaalvraag stellen
- Wondervraag stellen: als het probleem er niet meer zou zijn, hoe voelde je je dan? Wat zou je dan doen? Hoe zou je naar school gaan? Hoe zou ... dan doen? Enz.
- Uitleggen wat je gaat doen:
Ik ga met enkele leerlingen uit je klas praten.
Met hen ga ik overleggen hoe wij jouw situatie en die van de klas kunnen verbeteren.
Er zijn kinderen bij de steungroep die jij leuk vindt maar er zitten ook kinderen bij die niet aardig tegen je deden.
Jij hoeft niets te doen – ik ga alles regelen.
Jij hoeft er niet bij te zijn – ik ga het gesprek voeren.
Het is belangrijk voor jou te weten dat niemand gestraft wordt en niemand in de problemen komt.
Ik ga niets doen waardoor (pester) nog bozer op je gaat worden. Niemand die meedoet aan het gesprek komt in de problemen.

Misschien zijn er dingen besproken die je absoluut niet verder mag vertellen, als dat niet eerder al afgesproken is nu het moment hierover afspraken te maken.

Soms wil het slachtoffer niet dat zijn naam genoemd wordt – dat is helaas niet mogelijk. Je kan uitleggen dat je geen details over de omstandigheden hoeft te noemen maar de leerlingen moeten wel weten over wie het gaat.

- Samen de steungroep (6-8 leerlingen) bepalen of aangeven welke leerlingen er in de steungroep zitten (pesters, meelopers en neutrale leerlingen, zie sociogram)
- Gesprek afsluiten en een vervolgspraak maken. Opdracht geven om te kijken in hoeverre de situatie veranderd is.
- Voor het geval dat de leerling heel bang is, is het handig af te spreken dat hij/zij altijd bij jou terecht kan.
- Licht de ouders van deze leerling in d.m.v. een gesprek op school.

Fase 2 In gesprek met de ondersteuningsgroep

- aankondigen dat het een gesprek is waarbij hun hulp nodig is
- nog niet vertellen waarover of over welke leerling het gaat
- zoek naar een gezellige ruimte: rust en openheid.
- ga in een kring zitten.

Leg uit waar je mee zit

Fijn dat jullie er zijn. Ik heb een probleem, er is een leerling in onze groep die zich erg ongelukkig voelt. Ik maak me zorgen. Ik ben geschrokken over het feit dat iemand op onze school bang / verdrietig / ongelukkig is om naar school te gaan omdat hij zich niet meer veilig voelt. Ik vind het belangrijk dat onze school een veilige plek is voor alle leerlingen. Ik wil hem/haar graag helpen maar ik kan dit niet alleen. Ik denk dat wij alle een steentje kunnen bijdragen dat niemand bang hoeft te zijn op school. Daarom heb ik jullie uitgenodigd om jullie te vragen wat wij met zijn allen zouden kunnen doen dat hij/zij zich weer veilig voelt op school.

Tekst voorlezen of tekening laten zien of vertellen hoe de leerling zich voelt. Naam noemen.

Draag de verantwoordelijkheid over.

Nadat het probleem is uitgelegd voelen sommige kinderen zich misschien ongemakkelijk. Leerlingen schrikken vaak van de gevolgen (ook de pester).

Nu is het belangrijk duidelijk te maken aan de groep dat het hier niet om straf of schuld gaat maar dat wij hier met zijn allen zijn om de situatie te verbeteren. De groep is samengesteld om te helpen het probleem op te lossen.

Voor het geval dat leerlingen uit de steungroep beginnen met verwijten of iemand gaan beschuldigen is het handig om dit vriendelijk te onderbreken, niet op de verwijt in te gaan en naar de toekomst te kijken.

1. Vraag naar de ideeën van elk groepslid
Hoe kun jij helpen? Tijd geven om na te denken. In de ik-vorm laten verwoorden: ik ga
Verwijs steeds naar het slechte gevoel van het slachtoffer.
Geen beloftes afdwingen.
Elk voorstel positief honoreren.
Blijft een leerling in de verwijtende fase, geef dan aan dat het nu gezegd is en dat we nu gaan kijken naar de toekomst.
2. Laat de oplossingen uitvoeren.
Na dat iedereen zijn voorstel voor hulp heeft verteld bedank je hen nogmaals en spreek je vertrouwen uit dat het gaat lukken. Geef aan wanneer jullie weer bij elkaar komen.

Fase 3 Nabespreking

Na een week heeft de leerkracht weer een gesprek met de steungroep en het slachtoffer.

Slachtoffer:

- Hoe ging het de laatste weken?
- Hoe voel je je nu?
- Wat is er verbeterd?
- Wat heb je verder nog nodig, wat wil je nog graag anders?
- Is er nog iets dat ik voor je kan doen?
- Vertel dat je het blijft volgen.

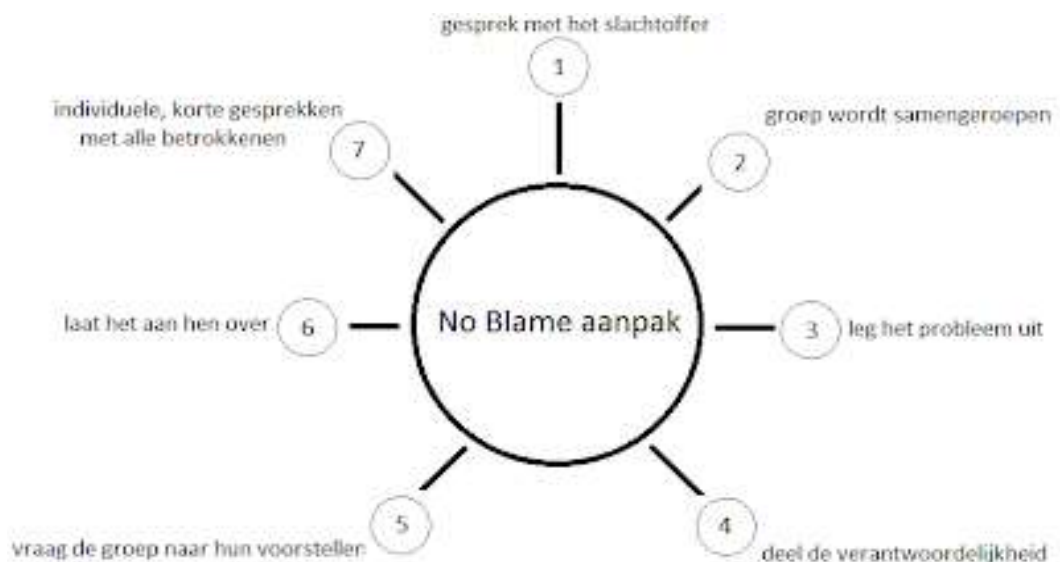
Steungroep:

Met ieder lid van de steun groep voer je een apart gesprek.

- hoe heb je je voorstel uitgevoerd en hoe voelde dat?
- formuleer eventueel een nieuw voorstel.

Filmpje Youtube:

- ➔ No blame approach – anti bullying video

Sociogram

Welke kinderen vallen op binnen het Domein Sociaal?

Actie en evaluatie

Datum: <i>Bijv.:</i> • <i>Hoort iedereen erbij? Wat kun jij doen als leerkracht?</i> • <i>Welke kinderen kunnen helpen om ervoor te zorgen dat iedereen gezien wordt?</i> • <i>Denk aan het buitenspelen</i> • <i>Welke plek geef je deze kinderen in de klas?</i> • <i>Gebruik groepsvorming activiteiten</i>	Datum:
--	---------------

Welke kinderen vallen op binnen het Domein Werkgerelateerd

Actie en evaluatie

Datum actie: <i>Bijv:</i> • <i>Plek in de klas</i> • <i>Samenwerken met wie wel/ niet</i> • <i>Wie heeft welke rol tijdens het samenwerken?</i> • <i>Wat kun jij doen in de begeleiding?</i> • <i>Maak je vooraf afspraken?</i>	Datum evaluatie:
---	-------------------------

Tevredenheidsmeting PO- Raad

Welbevinden

Wat of wie vallen hier op?

Actie en evaluatie

Datum actie:	Datum evaluatie:
<i>Bijv.:</i> • <i>Oplossingsgerichte gesprekken</i> • <i>Gevoelsmeter</i> • <i>Schaalvraag individueel of in groepsverband</i> • <i>Plek in de klas</i>	

Ervaren van sociale veiligheid

Zijn er ruimtes in en om de school waar leerlingen zich niet veilig voelen? (Zowel fysiek, als sociaal).

Actie en evaluatie

Datum actie:	Datum evaluatie:
<i>Bijv.:</i> • <i>Kan de klas of hal anders worden ingericht?</i> • <i>Aanpassing van de groepsregels? (wc-gebruik, naar buiten lopen...)</i> • <i>Is het nodig om in gesprek te gaan met de directeur hierover?</i> • <i>Denk aan het buitenspelen- en lopen</i>	

Aantasting van sociale en fysieke veiligheid

Zijn er leerlingen die zich niet sociaal veilig voelen? Zo ja, op welk vlak? (Denk aan pestgedrag, kapotmaken van spullen, uitschelden enz.).

Actie en evaluatie

Datum actie: <i>Bijv.: - Opstarten van No Blame groepje</i> • <i>Aanpassing groepsregels</i>	Datum evaluatie:
---	------------------

Tevredenheid

Zijn er opvallende resultaten over de tevredenheid binnen de school? (Denk aan schoolregels, klas, sfeer, de leerkracht)

Actie en evaluatie

Datum actie: <i>Bijv.:</i> • <i>Individuele- en groepsgesprekken</i> • <i>Plek in de klas</i> • <i>Energizers en coöperatieve werkvormen</i> • <i>Je eigen leerkrachtgedrag</i>	Datum evaluatie:
--	------------------

Ten allen tijde kan er ook advies en hulp worden gevraagd bij de gedragsspecialisten en/ of IB'ers

Boeken die je kunt gebruiken om je meer te verdiepen (zijn op school aanwezig):

- Groepsplan Gedrag *Kees van overveld*
- De Gouden weken 2.0 *Boaz Bijleveld*
- Gedragsproblemen in de klas *Anton Horeweg*
- Verbindend leiderschap in een uitdagende groep *Boaz Bijleveld*
- SEL *Kees van Overveld*
- Gedragsoplossingen voor de moeilijke groep *Kees van Overveld*